

ВІДГУК
доктора економічних наук, професора
Трусової Наталі Вікторівни
на кваліфікаційну наукову роботу
Герасимчука Василя Григоровича на тему:
«Стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

**Актуальність теми дослідження та її зв'язок із напрямами
науково-дослідних робіт**

Активізація бізнес-процесів із залучення інвестицій на розвиток сільських територій, як форми соціально-економічних відносин та як нагальна типизація підприємництва на селі нажаль в Україні не має високого рівня зростання. Відчувається нестача інвестиційного капіталу, який би дозволив вийти із рецесії та кризи демократично об'єднаних господарюючих суб'єктів, з ознаками корпоративного управління, акумулювання, розподілу та використання інвестиційних ресурсів на покращення територій, виконання повноцінної контрольної функції щодо забезпечення розвитку сільських громад в періоді воєнного стану.

Відсутність врівноваженої траєкторії фінансового забезпечення сільських бюджетів та залучення інвестицій при обмежених умовах диверсифікації сільської економіки, створює перепони до імплементації сталості громад, які потенційно привабливі для інвестування та розвитку підприємницької активності в процесі подальшої децентралізації в Україні.

Водночас, залучення інвестицій за умови правового забезпечення та організації соціально-економічних відносин на селі має сприяти зміцненню економічного стану країни на засадах реалізації децентралізованого устрою сільських територій для формування якісного кооперативного обслуговування сільського населення та їх соціальних потреб, яке має займати достойне місце на національному рівні при обмеженому обсязі людського капіталу на теперішній час. Всі ці факти доводять актуальність і своєчасність розгляду автором даної напряму наукового дослідження, яке полягає в тому, що більшість сільських територій мають нерозкритий економічний потенціал розвитку, який за ефективно сформованої стратегії залучення інвестицій сприятиме відродженню села та відновленню сільської економіки, зростанню рівня зайнятості сільського

населення, розвитку інфраструктури, забезпеченню продовольчої безпеки держави, що є основними стратегічними цілями на найближчу перспективу. Тому необхідність вирішення стратегічних завдань розвитку сільських територій спонукало автора дисертації провести поглиблене наукове дослідження в даному аспекті.

Отримані автором наукові результати та сформульовані елементи наукової новизни відповідають цілям і задачам сталого розвитку, Плану повоєнного відновлення України та завданням Національної економічної стратегією на період до 2030 року, зокрема в аспекті активізації залучення інвестицій та розвиток сільських територій та використання фінансових інструментів для подальшої реалізації реформи децентралізації, враховуючи зміни та виклики економічного середовища. Виходячи з цих позицій вважаємо, що представлена до захисту дисертаційна робота Герасимчука Василя Григоровича на тему «Стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій України» має важливе теоретичне та практичне значення, є актуальною і важливою в науковій і прикладній площині.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем: «Фінансовий механізм в системі економічних векторів розвитку України» (номер державної реєстрації 0119U103339, 2019-2023 pp.), у рамках якої дисертантом здійснено оцінку стану сільських територій через вивчення наявного нормативно-правового забезпечення, дослідження тенденцій в аграрному секторі економіки, визначення інвестиційного потенціалу територій на рівні громад, на основі чого запропонована стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з дисертаційною роботою Герасимчука Василя Григоровича дозволяє зробити висновок, про те що аналізовані автором положення, а також отримані у результаті дослідження висновки і пропозиції є належним чином обґрунтованими, достовірними та логічними з огляду на те, що:

- теоретико-методичну основу дисертації сформовано з використанням фундаментальних положень сучасної економічної теорії, концепції багатофункціонального розвитку села та його відродження, концептуальних зasad інвестиційного забезпечення, особливостей управління місцевими

фінансами, інвестиційної політики на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також різних підходів до розуміння сутності понять «інвестиції», «сільські території», «розвиток сільських територій», змістової складової функції, чинників стимулювання та ідентифікаторів інклузивності розвитку сільських територій, методичних підходів до визначення ефективності залучення інвестицій в сільські території та послідовність етапів її оцінки, враховуючи сучасні умови нестабільності та невизначеності економічного середовища в країні;

- інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Головного управління статистики у Вінницькій області, офіційні сайти територіальних громад, періодичні видання по темі дисертації, матеріали Інтернет-видань тощо;

- для вирішення сформульованих у дисертації завдань здобувач використані методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу – для розкриття сутнісного змісту понятійного апарату категорій з теми дисертації; монографічний метод для оцінки діяльності окремих сільських громад системно-структурний, порівняльний аналіз – для аналізу динаміки й оцінки інвестицій на розвиток сільських територій; графічний метод – для висвітлення результативності динаміки залучення інвестицій; методи кореляційно-регресійного аналізу, фрактального аналізу, SWOT-аналіз – для визначення перспектив формування сприятливої політики залучення інвестицій в сільські території;

- результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію та дістали позитивну оцінку на 16 науково-практичних конференціях. Основні положення дисертаційної роботи викладено та опубліковано у 16 наукових праць загальним обсягом 8,04 ум. друк. арк. (власний доробок автора 4,74 ум. друк. арк.), у тому числі 1 стаття у наукометричній базі Scopus – 0,2 ум. друк. арк.; 5 статей у наукових фахових видання України, включених до міжнародних наукометрических баз – 2,41 ум. друк. арк.; 2 статті у наукових працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації – 1,00 ум. друк. арк.; 8 публікацій у інших виданнях – 1,13 ум. друк. арк.

Отримані результати свідчать про цілісність та належний рівень проведеного дослідження, яке вирішує наукове завдання з теоретико-методичних зasad та розробки практичних рекомендацій щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України.

Новизна наукових положень і отриманих результатів

Дисертаційна робота характеризується змістовністю, логічністю побудови і викладення матеріалу, який повністю розкриває тему дослідження. Основні результати дисертації, які становлять наукову новизну, характеризуються такими теоретичними і практичними положеннями:

удосконалено:

– економічний зміст поняття «інвестиція», що акцентує увагу на цілеспрямованому вкладенні всіх видів ресурсів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних та людських) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою створення додаткової вартості, досягнення соціального, економічного й екологічного ефекту та сприяння сталому розвитку економіки загалом та їх роль у забезпеченні привабливості сільських територій як ключового чинника відродження сільської економіки із використанням їх економічного потенціалу (стор. 32);

– функції сільських територій, які доповнено відроджувальною функцією, що враховує специфіку їх функціонування, стратегічні цілі регіонального розвитку та принципи сталого розвитку (стор. 60);

– модель залучення інвестицій на розвиток сільських територій, в основі якої важливі складові (диверсифікація сільської економіки, використання механізму державно-приватного партнерства, фінансове забезпечення), ефективність використання яких визначається зasadами державної політики мобілізації інвестицій, впливом зовнішнього і внутрішнього середовища та в кінцевому результаті сприяє сталому розвитку сільських територій (стор. 216-221);

дістали подальший розвиток:

– дослідження особливостей сільських територій, яке дозволило сформувати теоретичну модель їх розвитку на принципах інклузивності та багатофункціональності, забезпечені пріоритетних інтересів учасників (громад, інвесторів, держави), ефективність розвитку яких визначається використанням економічного потенціалу, активністю та ініціативністю громад до інновацій на сільських територіях, впливом зовнішнього і внутрішнього середовища, що сприятиме їх сталому економічному, соціальному та екологічному розвитку (стор. 53-54);

– вивчення стримуючих чинників розвитку сільських територій, які через виникнення нових викликів та загроз доповнені наступними: низька фінансова грамотність сільського населення та громад; ризики воєнного стану;

обмеженість ресурсів державних програм підтримки; брак кадрів на селі, що сприятиме пошуку шляхів їх подолання (стор. 61-62);

– визначення тенденцій розвитку аграрного сектору як основи сільськогосподарського виробництва, що забезпечує продовольчу безпеку, вирішує питання зайнятості й подальших заходів держави щодо підтримки пріоритетної галузі на селі (стор. 97-117);

– аналіз стану формування та використання доходів місцевих бюджетів для розвитку сільської економіки в контексті подальшої реалізації реформи децентралізації за сучасних викликів, що дозволить оцінити фінансову спроможність місцевих бюджетів та їх можливостей забезпечення потреб сільських територій (стор. 129-142);

– оцінка інвестиційного потенціалу сільських територій шляхом використання системи показників ефективності залучення інвестицій та індикаторів пріоритетності інтересів для учасників процесу через застосування комплексного й системного підходу забезпечення їх розвитку (стор. 118-128);

– використання моделей (кореляційно-регресійного аналізу, фрактального аналізу, SWOT-аналізу, імплементації платформ інвестування та стимулювання бізнес-процесів на розвиток сільських територій), що дало можливість встановити наслідкові зв'язки між факторними й результативними ознаками для оцінки ефективності залучення інвестицій в сільські території та ступеня прогнозованості досліджуваного часового ряду з метою виявлення характеру його поведінки (стор. 146-155);

– визначення стратегічних напрямків розвитку сільських територій в контексті сучасних викликів, удосконалення політики мобілізації інвестицій та використання фінансових інструментів, що сприятиме кінцевій меті – відродження сільської економіки та економічного зростання загалом (стор. 176-199).

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок про те, що поставлена мета в повній мірі досягнута, а завдання виконані на належному науковому рівні. Основні положення дисертації доведені до рівня науково-прикладних розробок і рекомендацій щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України.

Практичне значення виконаного дослідження

Практичне значення одержаних результатів визначається конкретними пропозиціями щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України, підтвердженням чого є: довідка про впровадження результатів

дисертаційного дослідження у діяльність ТОВ «ПК «Зоря Поділля» Гайсинського району Вінницької області – щодо співпраці громад та функціонуючих підприємств у реалізації проектів, спрямованих на покращення інфраструктури сільських територій (довідка № 184/2 від 12.12.2023 р.); довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність фермерського господарства «Ірина-О.Т» Хмільницького району Вінницької області – щодо реалізації інвестиційних проектів сприяння розвитку сільських територій (довідка № 27-6/09 від 18.12.2023 р.); довідка Бершадської міської ради щодо активізації фінансування грантів для бізнесу на підставі регіональних та місцевих програм розвитку за рахунок коштів місцевих бюджетів, що сприятиме відродженню сільської економіки (довідка № 01-23/2448 від 19.11.2024 р.); довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Вінницького відділення Укрдержфонду підтримки фермерських господарств (довідка № 53-02/52 від 31.10.2024 р.); довідка про впровадження результатів наукових досліджень дисертаційної роботи в навчальний процес Вінницького національного аграрного університету (довідка № 01.1-60-537 від 22.05.2023 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Відображені в ній висновки, рекомендації та положення наукової новизни, які виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом власних напрацювань здобувача. Кількість та обсяг друкованих праць дають авторові право публічного захисту дисертації.

Структура та обсяг дисертації

Структура дисертаційної роботи є цілісною, логічною та завершеною. Робота викладена з використанням коректного наукового стилю та мови. Всі розділи змістово пов'язані між собою, що забезпечує цілісне сприйняття матеріалу, присвяченого науковому обґрунтуванню теоретико-методичних зasad та розробки практичних рекомендацій щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України.

Дисертація має класичну структуру, складається із анотацій (українською і англійською мовами), списку публікацій здобувача за темою дисертації, вступу,

трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 195 сторінках. У дисертації наведено 28 таблиць, 33 рисунки та 20 додатків. Список використаних джерел налічує 264 найменувань і розміщений на 35 сторінках. Оформлення роботи відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дотримання принципів академічної добросесності

Результати перевірки дисертаційної роботи на наявність академічного плагіату свідчать про коректність посилань на першоджерела для табличних та ілюстративних матеріалів, а також цитування наукових праць у тексті роботи; навмисних спотворень не виявлено. Отже, можна зробити висновок про відсутність порушень академічної добросесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід звернути увагу на окремі неточності та дискусійні положення, які потребують детальнішого обґрунтування, зокрема:

1. У табл. 1.3 розділу 1, автор деталізує роль інвестицій в розвитку сільських територій, в тому числі в контексті екологічних та економічних переваг, а також забезпечення їх привабливості для диверсифікації бізнесу, проте в тексті роботи на стор. 41, не розширено контент домінуючих факторів, що забезпечують переваги еколого-економічних процесів та диверсифікації бізнесу при залученні інвестицій в інші сфери діяльності на сільських територіях, окрім аграрної, та у сфері послуг з метою підвищення якості життя сільських мешканців, скорочення міграції сільського населення, відродження сільської економіки із використанням економічного потенціалу цих територій,

2. У підрозділі 1.1 автором на стор. 61 зазначено, що «пошук інвестицій для спрямування їх громадами на фінансування інноваційного розвитку сільських територій визначається активною позицією громад та їх мешканців, які мають бути задіяними, виходячи з принципу інклузивності, на розробку перспективних проектів для отримання грантових коштів або міжнародної допомоги партнерів». Проте, бажано було б надати більш детальний опис ідентифікаторів інклузивності розвитку сільських територій (стор. 66) та яким чином вони можуть вплинути на покращення інфраструктури обслуговування

сільських громад при обмежених можливостях зайнятості у сільських районах, бо основними принципами їх формування мають виступати соціальна справедливість, економічна ефективність, екологічна сталість та культурна різноманітність, які враховують специфіку потреб громад на засадах інклузії.

3. У підрозділі 3.1, на стор. 192, при описі деструктивного впливу неформальних правил і процедур залучення інвестицій на розвиток сільських територій, які провокують виникнення критичних макро-факторів, бажано б було представити модельну конструкцію моніторингу їх дії та впровадити заходи по їх нівелюванню, що б сприяло уникненню вибіркової трансформації між інституціями державної влади та органами місцевого самоврядування. Це б дозволило розширити структуру прозорого інвестування та масштабність його ландшафту в моделях представлених на стор. 194-196, для стимулювання бізнес-процесів та формування інвестиційної привабливості сільських територій.

4. Робота виграла, якщо б при імплементації механізму реалізації державно-приватного партнерства як системи розвитку сільських територій, (рис. 3.8), було надано цільові орієнтири використання зовнішніх та внутрішніх інвестицій та їх правовий статус при забезпеченні диверсифікації сільської економіки на принципах багатофункціональності розвитку сільських громад. Крім того, така практика дозволила б впровадити кооперативні відносини на селі та сприяти зміцненню економічного потенціалу на засадах децентралізованого устрою сільських територій, формування якісного статусу кооперативного обслуговування, який має займати достойне місце на національному рівні при обмеженому обсязі людського капіталу в країні.

Разом з тим, наведені зауваження не знижують достатньо високий науковий рівень дисертаційної роботи і не впливають на її загальну позитивну оцінку, а дискусійні положення можуть бути підставою для наукової дискусії та продовження здобувачем досліджень за обраним напрямом.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Герасимчука Василя Григоровича на тему: «Стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій України» характеризується високим теоретичним, методичним та практичним рівнем. Матеріал представлений послідовно та логічно, розкриття проведених досліджень є повним. Робота є завершеною, цілісною та самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею.

З огляду на актуальність та важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота відповідає вимогам, згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», вимогам п. 5, 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), п. 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261 (зі змінами), а її автор Герасимчук Василь Григорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного

Наталя ТРУСОВА

Підпис д.е.н., професора Н.В. Трусової засвідчує:
Начальник відділу кадрів
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного

Катерина ГАНЧУК

